

Minister med meninger og danske sange i bagagen

... af Ib Thorben Jensen og Jørgen Andresen

Interview med Bertel Haarder mandag den 29. august

Sang

Dansk Sang møder undervisningsminister Bertel Haarder i ministeriet en solbeskinnet eftermiddag i slutningen af august. Der er vand, kaffe og frugt på bordet, og ministeren fortæller begejstret om værdierne i den danske sangskat og fællessangen.

Jeg kommer lige fra Skolen ved Søerne, som ligger på Frederiksberg, og der starter de med morgensang hver morgen, og mange forældre er med, og jeg var med her til morgen. For det første var det tydeligt, at eleverne elskede det, og for det andet sang de utrolig godt med. Det var tydeligt, at forældrene syntes, det var en ualmindelig god start på dagen. Og de havde en, der spillede ualmindelig godt klaver til; så det var en fest. Og da tre sange var sunget, så var der en velsignet ro til meddelelser, og til at eleverne lige så stille kunne gå hen i deres klasseværelser. Det vil jeg ønske, man gjorde alle steder;

men jeg kommer ikke med noget cirkulære om det. Sagen skal gro nedefra; det skal være en beslutning, man træffer ude på den enkelte skole. Jeg taler ikke om morgensang på kommando fra ministeriet; men derfor vil jeg godt have lov at fremhæve det gode eksempel, når jeg møder det. Lisbeth Frostholm fra musiklærerforeningen var fornylig på besøg i ministeriet for at slå på tromme for KODAs Spil dansk dag. Hun holdt en lille tale i sin præsentation for alle medierne, og jeg har ikke hørt bedre begrundelser, end dem hun havde, for at vi skal synge (Se Dansk Sang nr. 1, side 66, red.). Og så glæder det mig i øvrigt, fordi jeg nu tilfældigvis også er kirkeminister, at hun også havde salmerne med. Jeg bliver tit spurgt, om forældrene skal lære deres børn Fadervor. Jeg svarer altid, at der er kun en ting, de skal. De skal synge morgensalmer og godnatsalmer for børnene; for det elsker børnene! Og det er simpelthen den

bedste form for kristendomsundervisning, der findes. Men der bliver intet dekret om morgensang i skolen, og der bliver heller ikke nogen salmekanon udsendt fra ministeriet. Jo, måske nok vejledende, men ikke obligatorisk. Ens private salmekanon afhænger jo af, hvad man har sunget som barn, og så er det et alt for lavt ambitionsniveau. 20 salmer! Man kan da ikke komme igennem livet, hvis man kun kan tyve salmer. Musiklærerne skal inspirere. For det gælder jo for musiklærere som for lærere i alle andre fag, at hvis de ikke selv synes, at det, de kan, er vigtigt, så kan de heller ikke få andre til at synes det. Hele skolens arbejde står og falder med, at læreren har bund i sine ting, og synes, at det er så vigtigt, at ingen børn må slippes ud i verden, før de har oplevet og lært nok.

Hvad har du fået med fra din barndom i Sønderjylland, og hvad har det betydet for dine dannelsesbegreber?

Jeg har fået den gave fra mit hjem og fra de skoler, jeg har gået i, at sangen var en utrolig vigtig del af det liv, der foregik. I mit hjem på Rønshoved Højskole var der aftensang hver aften inde i vore private stuer. Og jeg sov lige op ovenover, og der var kun sådan en tynd bræddeadskillelse. Jeg har så og sige fra barns ben fået sunget den danske sangskat ind i baghovedet, og det har i øvrigt ført til, at jeg somme tider kender sange, som jeg ikke vidste, jeg kendte. Det næste er, at vi på Gråsten skole, hvor jeg gik, sang meget i timerne. Vi havde sært nok ikke morgensang; men min historielærer startede hver time med en sang. Og så kom Sønderborg Statsskole, hvor rektor startede det år, hvor også jeg startede. Han var meget modstander af sang. Det var tidsspilde, sagde han, og hen mod jul forbød han julesange i timerne. Og der er aldrig blevet sunget så meget som i den jul. Og så endte det jo med, at der var ingen, der holdt mere af sang end ham. Og han gik helt over gevind, og morgensamlingen var en daglig fest, som han selv nød mere end nogen anden. Han blev med andre ord simpelthen overvældet af den sønderjyske sangglæde. Så dét har jeg med hjemmefra. Og vi har også sunget meget for vore børn, og da vi skulle vælge skole til dem, så var det allervigtigste kriterium, at de skulle i en skole, hvor der blev sunget. Fordi vi ville have, at de skulle møde et kulturelt program, og det gjorde de så også.

Hvordan vurderer ministeren de danske sange som dannelsesredskab?

De danske sange er jo ikke kun musik. De er også digte. Og så har vi jo den lykke, at nogle fremragende komponister har sat melodier til nogle enestående digte, og derfor har vi jo altså med Weyse/Ingemann og Weyse/Grundtvig nogle sange og salmer, der siger spar to til, hvad man har andre

Børn har jo altid gerne villet synge. Og det også derfor, at det er så let at genindføre sangen; for børnene vil gerne.

Hvis musiklærerforeningen synes, at vi skal have evaluering, så skal vi have det!

steder. Og det giver jo en helt særlig forpligtelse til efter min mening at holde dem vedlige. Der var vel nogle år, hvor man syntes, det var gammeldags og envejskommunikation at synge disse sange. Men det var jo ikke børnene, der ikke ville synge. Børn har jo altid gerne villet synge. Og det også derfor, at det er så let at genindføre sangen; for børnene vil gerne. Der skabes i øvrigt rigtig mange gode sange i tiden. Det er jo dejligt, at så mange har lyst til at bruge tid og kræfter på at skrive disse sange. Det er vigtigt, at der skabes nye sange i vor tid. Også selv om kun få af dem overlever på længere sigt. Som kirkeminister er jeg i øvrigt meget ked af, at der ikke kom flere nye salmer ind i salmebogen; for der skrives rent

faktisk mange gode, nye salmer. Løsningen er måske at lave et tillæg inden så længe. Jeg tror i øvrigt, at der vil ske meget med både den folkelige sang og salmesangen, fordi der er et publikum i dag. Og selv om vi har verdens flotteste orgeltradition – husk på, der står orgler for milliarder af kroner i de danske kirker – så vil jeg alligevel ønske, at man havde bedre muligheder for at synge nye salmer til klaverakkompagnement.

Evaluering

Er der planer om central evaluering i de praktisk/musiske fag, som man tænker sig det i de store skolefag?

Det spørgsmål vil jeg vende om og sige, hvis musiklærerforeningen synes, at vi skal have det, så skal vi have det! Jeg er meget lydhør over for ønsker i den retning. Det, der taler for det, er naturligvis, at hvis man ikke gør det, så risikerer man, at det ligesom er udtryk for, at faget er mindre vigtigt. Hvis man vil evaluere, skal man naturligvis blive enige om, hvilke kriterier der skal evalueres efter. Hvis man læser regeringens oplæg til Globaliseringsrådet, så vil man se et afsnit, som jeg selv har skrevet, som handler om musik og billedkunst osv. Her understreger jeg, at når vi taler om øget faglighed, så gælder det også disse fag; for det handler om, at øjnene skal lære at se ting, som de ikke før kunne se, og ørerne skal lære at høre ting, som de ikke før kunne høre. Man kunne godt lave en evaluering af lærer kvalifikationer og elevtilfredshed og også en undersøgelse af, hvad lærerne mener er vigtigst i deres fag. Det kunne jo være meget interessant.

Der går faktisk mange linjeuddannede musiklærere rundt på skolerne, som slet ikke underviser i musik. Kan man gøre noget fra centralt hold for at holde musiklærerne ved deres læst?

Ja, men det vil jeg da spørge musiklærerne om. Hvordan kan man få jer til at tage nogle flere timer i det fag, som I holder af og har valgt på seminariet og gerne vil arbejde med? Man kunne måske interessere evalueringscenret EVA for spørgsmålet; for de har ikke nogensinde evalueret musik. Og det er jo sådan set en fejl. De skulle tage en runde med musik og billedkunst. I øvrigt kan jeg fortælle, at vi vil holde et lille Sorø-møde om de kunstneriske og musiske fag. Jeg kan love, at jeg tager det op. I ser jo også de to fag som nært beslægtede! Man

kunne sende en opfordring til evalueringsinstituttet eller den nye evalueringsstyrelse med det særlige evalueringsråd/kvalitetsråd. Den ny uafhængige styrelse, som skal rådgive regeringen. Og jeg vil personligt tale for, at musik og billedkunst kommer ind i denne sammenhæng. Jeg vil ikke have, at man udelukkende interesserer sig for de grundlæggende fag dansk, matematik, engelsk og fysik/kemi. Hvis man vil styrke fagligheden i folkeskolen, så er det helt meningsløst ikke at tage musik og billedkunst med. Der skal man også have mål med det, man gør. Og også stille krav, selv om det nogle gange er en anden type krav. Men det er da vigtigt, at musiklærerforeningen selv tager fat. I skal ikke vente på, at EVA eller et andet evalueringsinstitut tager initiativet. Specielt nu da I er så stærke fagligt med jeres blad og jeres meget respekterede forening.

Uddannelse og efteruddannelse

Der klages fra alle sider over, at musiklæreruddannelsen på seminarierne er for ringe. Kan man forestille sig en læreruddannelsesreform, hvor musikfaget styrkes?

Ja, det håber jeg, fordi løsningen er, at seminarierne går sammen to og to eller tre og tre. Det er simpelthen nødvendigt for, at de kan overleve; for nu bliver der jo lidt flere linjefag, når der både bliver dansk for store børn og dansk for mindre børn og matematik for store børn og matematik for mindre børn samtidig med, at de lærerstudierende skal have færre linjefag, – nemlig tre – måske i nogle tilfælde endda kun to. Så bliver seminarierne nødt til at samarbejde og måske dele lærere i visse fag. Derved får vi forhåbentligt et stærkere fagligt miljø på seminarierne. Så må fx Holbæk og Haslev finde ud af, hvor musikken bor? Hvor bor fysikken? Hvor bor dansk? osv. Stærke faglige miljøer med lidt større hold. Hvis vi banker på i en linjefagstime på et seminarium, så vil I opdage, at der sidder ikke ret mange studerende. Man kan altså let få mere ud af de penge, hvis man sørger for, at holdstørrelserne svarer til, hvad der er rimeligt. Min påstand er, at man ved et samarbejde mellem de forskellige CVU'er for de samme penge kan få meget bedre undervisning og meget stærkere faglige miljøer.

Og så skal vi i øvrigt have knyttet forbindelsen fra læreruddannelsen til efteruddannelsen og til forskning. Og ikke som nu, hvor DPU nærmest er forsvun-

Initiativer til styrket faglighed inden for de grundlæggende fagområder

Danske folkeskoleelever skal være blandt verdens bedste til dansk/læsning, matematik, naturfagene og engelsk. Det kræver ekstra fokus på disse fagområder.

For hvert af de fire fagområder udarbejdes en handlingsplan med konkrete initiativer, der skal pege frem mod målet om færdigheder i verdensklasse. Samtidig skal de nuværende trin- og slutmål gennemgås for at sikre, at de er tilstrækkeligt ambitiøse.

- Dansk (særligt læsning) skal bl.a. indgå som et selvstændigt fag i den nye børnehaveklasse, og der afsættes flere timer i 1.-3. klasse. Der skal gøres en særlig indsats for de lidt ældre elever med dårlige læsefærdigheder, herunder tosprogede, for at give dem bedre mulighed for at gennemføre en ungdomsuddannelse.
- I matematik skal der bl.a. sættes fokus på fagets indhold og metoder og det forhold, at forældre kan have svært ved at hjælpe deres børn med lektierne i matematik.
- Handlingsplanen for naturfagene skal udarbejdes sammen med interesserede virksomheder, organisationer og de naturfaglige undervisningsmiljøer. Der skal bl.a. ses på de faglige mål, lærernes kompetencer, undervisningsmaterialer samt de naturfaglige krav videre i uddannelsessystemet.
- Handlingsplanen for engelsk skal sikre et mærkbart løft i alle elevers færdigheder, og der skal tillige fokuseres på samspillet mellem alle folkeskolens sprogfag.
- Folkeskolens afgangsprøver inden for de fire grundlæggende fagområder skal gøres obligatoriske.
- Der skal løbende følges op på, om målene nås. Derfor skal det nye nationale råd for evaluering og kvalitetsudvikling bl.a. have til opgave at følge fremskridtene inden for de fire grundlæggende fagområder.

Kulturbærende, kunstneriske, musiske og kreative fag:

- Faget historie skal styrkes med flere timer i 4. og 5. klasse. Et læseplansarbejde skal bl.a. præcisere beskrivelserne af væsentlige emner og perioder i kronologiske forløb, og der indføres en historiekanon.
- Skolerne skal stimulere børnene, til fysisk aktivitet, som sammen med sund kost har positiv betydning for børnenes læring.
- Der skal sættes fokus på de kunstneriske, musiske og kreative fags betydning for skolens andre fag og for samfundsudviklingen.

det i den blå luft i antropologiuddannelser, og jeg ved ikke hvad. Fagene er forsvundet! Det er helt paradoksalt! Der er jo ikke andet at gøre end at begynde at interessere universiteterne for efteruddannelse af folkeskolelærere. Og hvis man så samtidig kunne få DPU til at interessere sig for fag igen. I stedet for at hakke på DPU så vil vi gribe det professionelt an og lægge op til en produktionsaftale, og så vil vi nærmere angive, hvad vi beder DPU om at levere, og hvad vi vil betale for. Og der kommer fagdidaktikken i høj grad i centrum. Hvis DPU skal levere disse produkter, så bliver man nødt til at samarbejde med universiteterne, hvor fagene ligger. På den måde kan vi knytte didaktikken og fagene sammen. Indgangsniveauet til linjefagene bør være højere, og hvis der er nogle studerende, som ikke lever op til kravene, så må de suppleres med nogle kurser, så de kommer op på niveau. Det er mest alvorligt med de naturvidenskabelige fag på seminarierne, hvor man lader sproglige og matematiske studenter gå sammen, hvilket med det samme sender signalet: Her på seminariet er niveauet lavt. Vi går efter laveste fællesnævner!

Kan man forestille sig lærere med en anden uddannelse end læreruddannelsen fra seminarier som undervisere i faget musik? Fx konservatorie- og universitetsuddannede folk.

Jeg synes, vi skal åbne for musikpædagoger i folkeskolen; for det er jo paradoksalt, at vi på den ene side mangler linjefagsundervisere, og på den anden side har vi ledige musikpædagoger. Det har jeg talt med kulturministeren om, og jeg tror, det kommer til at gå af sig selv; for nu vil vi åbne for, at bachelorer i naturvidenskab får en lettere vej ind i folkeskolen på betingelse af, at de får noget pædagogisk uddannelse. Og så er det jo umuligt at begrunde, at man ikke også kan have musikpædagoger i folkeskolen, og så må lærerforeningen holde op med at diskriminere mod det. Hvis der kommer en musikpædagog, der er 40 år gammel, så skal vedkommende naturligvis ikke gå for begynderløn, men have tilkendt for 15 års anciennitet. Og jeg håber, at jeg ikke bliver uvenner med musiklærerforeningen ved at sige, at jeg synes, vi skal lukke op for musikpædagoger.

Fagets eksistens

Er faget musiks eksistens i skolen som selvstændigt fag truet af fokuseringen på de store fag, som æder stadig flere timer?

Ja! Hvis ikke vi er meget opmærksomme på, at de musiske og kunstneriske fag har en dobbelt funktion. Dels at udvikle eleverne alsidigt, som der står i folkeskolens formålsparagraf. Det er jo en forbrydelse mod skaberværket ikke at udvikle de musikalske evner og kunstneriske evner i det hele taget; men dertil kommer, at alt tyder på, at udviklingen af de kunstneriske evner også styrker den boglige indlæring. Faget musik er både et mål i sig selv, og sandelig også et middel i de andre fag. Nogle psykologer siger, at det handler om højre hjernehalvdel, som er meget vigtig for udviklingen af venstre hjernehalvdel. Man kan sige det, som man vil; men jeg er helt overbevist om, at musik, billedkunst og idræt har en meget stærk indvirkning på den boglige indlæring. Så fagene er både mål og middel på samme tid.

Er faget musiks eksistens i skolen som selvstændigt fag truet af tværfagligheden, hvor alt røres i den samme gryde, og hvor der kun er meget få lærere om en klasse?

Jeg glemmer ikke, da jeg, lige før jeg gik af i 1993, havde møde med folkeskoleforligspartiernes ordførere, og jeg havde bedt folkeskoledirektoratet, som det hed, give mig det bedste eksempel på tværfaglige projekter. Og det eksempel, vi fik præsenteret, det var Projekt Sygdom, som jo så kunne inddrage biologi – bakteriekulturer og epidemier. Historie, hvor man kunne inddrage koleraepidemien og Holberg, der måtte flygte til Sydsjælland. Og så kunne man jo også inddrage musik. Man kunne jo spille Åses død fra Peer Gynt! Og da brød jeg altså sammen af grin, fordi problemet ved projektmateriet er, at man opstiller fuldstændig ligegyldige kriterier for, hvad man bruger tiden på. Det, at man ligger i en grænseflade, gør man til kriteriet. Ikke desto mindre så går projektmateriet jo nu sin sejrsgang i undervisningen. Noget af det er jo godt nok! Men jeg er imod de krampagtige relevanskriterier. Det er er som om, musikken skal begrundes sig selv, finde en undskyldning. Her kommer vi musikfolk! Kan vi ikke komme med? Nej! Musikken har en egenværdi, og sangen har en egenværdi, som ikke skal begrundes! Det er det, der er afgørende.

Det lyder ikke til, at de kunstbetonede fag er truede, hvis de kan leve op til læseplanernes krav?

Nej, men det kræver, at man hele tiden understreger disse fags værdi. Det er måske ikke helt til-

fældigt, at da vi skrev globaliseringsrådets debatoplæg, så måtte jeg personligt indføre afsnittet om de kunstneriske fag. I det afsnit kan man tydelig se, at her er altså en anden forfatter, og det er altså mig. Der var ganske vist ingen i globaliseringsrådet, som var utilfreds med tilføjelsen; men jeg var altså nødt til selv at skrive den.

– Jeg deler jeres drøm om flere timer til musikfaget i folkeskolen.

Det sorte hul

Kunne ministeren tænke sig, at der på sigt indføres musikundervisning i hele skoleforløbet, så man undgår slipet mellem 6. klasse i folkeskolen og gymnasiet?

– Ja, hvorfor ikke. Vi får problemerne med drengenes stemmer, som er i overgang, og måske vil der også være visse disciplinære problemer. Men hvorfor ikke? Jeg fik da selv musikundervisning i hele skoleforløbet og var glad for det. Det vil i høj grad være et spørgsmål om at skaffe de nødvendige ressourcer.

Styrkelse af faget

Den obligatoriske musikundervisning praktiseres på mange skoler med 1 lektion om ugen. Hjerneforskeren Kjeld Fredens har fremført, at der faktisk finder "aflæring" sted, hvis man kun har 1 lektion om ugen i et fag. Vil ministeren arbejde for, at musik tildeles to lektioner på alle trin i den obligatoriske musikundervisning?

– Der er intet, jeg hellere ville; men der er jo hverken ressourcer eller lærere til det i øjeblikket; så det må vi bevare som en drøm. Måske kan vi få mere ud af de ressourcer, vi allerede har, og måske kan vi få musikken til på anden måde at spille en større rolle i skolens liv. Det er det, vi kan gøre her og nu. Men jeg deler jeres drøm om flere timer til musikfaget i folkeskolen; men skal vi nu ikke glæde os over, at vi har fået musikskoler, og at vi nu gør musikskolerne obligatoriske i alle kommuner.

Musikfaget varetages ofte af en ikke musiklinjeuddannet person, fx klasselæreren. Dette på trods af, at der er uddannet ganske mange lærere med linjefaget musik. Vil ministeren arbejde for, at det bliver linjefagsuddannede lærere, der varetager musikundervisningen i folkeskolen?

– Mit synspunkt er, at alle fag bør læses af linjefagsuddannede lærere, men det er jo svært at tvin-

ge en musiklærer til at tage flere musiktimer, end vedkommende har i forvejen.

Er det skolelederens opgave at sørge for, at timerne bliver læst af musiklærere. De er jo derude. Hver 10. lærer er uddannet med musik.

Ja, jeg mener, det er en opgave for skolelederen; men det skal jo gerne være i forbindelse med ansættelsen. Man bliver ansat på betingelse af, at man læser et antal musiktimer.

De fysiske rammer er på mange skoler helt utilstrækkelige, hvis man skal foretage en kvalificeret musikundervisning, som kan tilgodese trin- og slutmålene i faget. Nedslidte og ødelagte instrumenter og utidssvarende undervisningsmidler er øvrigt. Vil ministeren arbejde for, at der tildeles ressourcer til området?

– Jeg var på en skole i Sorø i fredags, som havde et klaver, som tilsyneladende ikke havde været stemt i 5 år. Hvis det er deres eneste klaver, tør jeg vædde på, at de heller ikke synger morgensang på den skole. Det klaver lyste jo af nedprioritering.

Kunne man tænke sig, at der på et tidspunkt kunne tilføres musikfaget i folkeskolen midler fra centralt hold for at få rettet op på skaderne?

– Når man kan gøre det på naturvidenskabens område, så kan man selvfølgelig også på musikkens område; men det er jo en kommunal opgave. □